

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทในคดีสัญญาทางปกครอง โดยการอนุญาโตตุลาการ¹

ภูสิทธิ์ จันทร์บุตร²

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทในคดีสัญญาทางปกครองโดยการอนุญาโตตุลาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงหลักการ แนวคิด ทฤษฎี ความหมาย ความเป็นมา มาตรการทางกฎหมายทั้งกฎหมายไทย กฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง รวมถึงปัญหาการระงับข้อพิพาทในคดีสัญญาทางปกครองโดยการอนุญาโตตุลาการ ทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจว่า เมื่อมีการจัดตั้งศาลปกครองขึ้น ประเทศไทยจึงเปลี่ยนเป็นระบบศาลคู่ กล่าวคือ เป็นระบบที่ให้ศาลยุติธรรมมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทเฉพาะคดีแพ่งและคดีอาญาเท่านั้น ส่วนคดีปกครองแยกให้ศาลปกครองเป็นศาลที่มีอำนาจในการวินิจฉัยคดีดังกล่าว และรวมถึงการแยกระบบของผู้พิพากษา และการแยกองค์กรศาลปกครองออกจากระบบศาลยุติธรรม ซึ่งต่อมามีประกาศพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ได้บัญญัตินิยาม สัญญาทางปกครองไว้ว่า หมายความว่า รวมถึง “สัญญาที่คู่สัญญาน้อยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นหน่วยงานทางปกครองหรือเป็นบุคคลซึ่งกระทำการแทนรัฐ และมีลักษณะเป็นสัญญาสัมปทาน สัญญาที่ให้จัดทำบริการสาธารณะ หรือจัดให้มีสิ่งสาธารณูปโภคหรือแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ” ซึ่งข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองนั้น มีวิธีการระงับข้อพิพาทอยู่ 2 วิธี คือ การชี้ขาดโดยศาลปกครองโดยตรง โดยจัดให้สัญญาทางปกครองเป็นคดีประเภทหนึ่งที่อยู่ในอำนาจศาลปกครองตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 (4) และอีกวิธีหนึ่งคือการชี้ขาดโดยอนุญาโตตุลาการ

การชี้ขาดโดยอนุญาโตตุลาการ หรือการอนุญาโตตุลาการ เป็นวิธีระงับข้อพิพาทวิธีหนึ่งจากหลายๆ วิธีที่ใช้ในการระงับข้อพิพาทที่ได้รับการยอมรับจากนานาอารยประเทศ เช่น การเจรจาต่อรอง การประนีประนอมข้อพิพาท อนุญาโตตุลาการ การพิจารณาพิพากษาโดยศาล ซึ่งวิธีการระงับข้อพิพาทโดยการอนุญาโตตุลาการนั้นตามกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 ซึ่งถือว่าเป็นวิธีระงับข้อพิพาทนอกศาลวิธีหนึ่ง และการระงับข้อพิพาทในคดีสัญญาทางปกครองโดยการอนุญาโตตุลาการก็ได้บัญญัติรองรับไว้ในพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 มาตรา 15 ให้

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทในคดีสัญญาทางปกครองโดยการอนุญาโตตุลาการ มีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร.พันธ์เทพ วิฑิตอนันต์ และคณะกรรมการสอบ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คนพร จิตต์จรูญเกียรติ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนทิชา ภักดีคง

²นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

หน่วยงานรัฐสามารถตกลงระงับข้อพิพาทโดยการอนุญาโตตุลาการได้ไม่ว่าจะเกิดจากสัญญาทางปกครองหรือไม่ อาจจะด้วยเหตุที่ว่า การระงับข้อพิพาทโดยการอนุญาโตตุลาการถือเป็นการระงับข้อพิพาททางเลือกที่เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งสำหรับนักลงทุนหรือภาคเอกชนในการตัดสินใจที่จะลงทุนในกิจการ หรือโครงการใดๆ ทำให้โครงการขนาดใหญ่ของรัฐหลายโครงการมีการตกลงมอบข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการเป็นผู้ชี้ขาด และมีกระบวนการอนุญาโตตุลาการเข้าไปเกี่ยวข้อง ซึ่งถือว่าการนำการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการอนุญาโตตุลาการซึ่งมุ่งหมายระงับข้อพิพาททางแพ่ง กล่าวคือ ภาครัฐกิจ การค้า การลงทุนที่มีการติดต่อกันระหว่างภาคเอกชน หรือผู้ประกอบการธุรกิจด้วยกันมา ระงับข้อพิพาทในคดีสัญญาทางปกครองที่มีวัตถุประสงค์ หรือความมุ่งหมายที่จะคุ้มครองผลประโยชน์ของสาธารณะ จึงทำให้ไม่สอดคล้องกัน และเป็นปัญหาทางกฎหมายหลายประการ

จากการศึกษาทำให้ทราบว่ามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทในคดีสัญญาทางปกครองโดยการอนุญาโตตุลาการยังมีความไม่สอดคล้อง ทับซ้อน มีความไม่ชัดเจน และไม่เป็นเอกภาพ รวมถึงการตีความหลักต่างๆ ที่ยังเป็นปัญหาอยู่ ซึ่งสรุปได้ ดังต่อไปนี้

ประเด็นปัญหาแรก คือ ปัญหาการพิจารณาโดยลับและห้ามเปิดเผยคำชี้ขาดในชั้นอนุญาโตตุลาการ ขัดกับลักษณะทั่วไปของสัญญาทางปกครองที่ต้องมีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้

ในชั้นการพิจารณาของอนุญาโตตุลาการไปถึงขั้นทำคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ โดยหลักการแล้วในชั้นพิจารณาหรือการดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นอนุญาโตตุลาการนั้น จะไม่เปิดเผยต่อสาธารณชน ไม่อนุญาตให้บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าร่วมกระบวนการในชั้นพิจารณาของอนุญาโตตุลาการ รวมไปถึงคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ โดยหลักการ คือ ห้ามเปิดเผย ตลอดจนห้ามตีพิมพ์ เผยแพร่ต่อสาธารณชน เว้นแต่คู่พิพาทจะยินยอม ด้วยเหตุเพื่อต้องการรักษาความลับทางการค้า เช่น นวัตกรรม เทคโนโลยี สูตรส่วนผสม หรือเทคนิคเฉพาะของการประกอบธุรกิจ รวมถึงการรักษาชื่อเสียงของกลุ่มพิพาท หากพิจารณากฎหมายหรือข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับหลักการพิจารณาโดยลับและห้ามเปิดเผยคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ มีปรากฏอยู่ในข้อบังคับสำนักงานศาลยุติธรรมว่าด้วยอนุญาโตตุลาการสถาบันอนุญาโตตุลาการ ข้อ 22 (3) ประมวลจริยธรรมอนุญาโตตุลาการของสถาบันอนุญาโตตุลาการ สำนักงานศาลยุติธรรม ซึ่งวางหลักไว้ในหมวด 8 ข้อ 40 – 42 ข้อบังคับสถาบันอนุญาโตตุลาการ (THAC) ว่าด้วยการให้ใช้ข้อบังคับสถาบันอนุญาโตตุลาการ ว่าด้วยอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2558 หมวด 9 ความลับของกระบวนการอนุญาโตตุลาการ ข้อบังคับสถาบันอนุญาโตตุลาการ (THAC) ว่าด้วยจริยธรรมอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2558 หมวด 8 จริยธรรมในเรื่องการรักษาความลับ จะบัญญัติไว้ทำนองเดียวกัน คือ การสืบพยานและกระบวนการพิจารณาในชั้นอนุญาโตตุลาการให้กระทำการลับ ซึ่งอนุญาโตตุลาการต้องยึดถือ และปฏิบัติตาม รวมถึงห้ามพิมพ์ หรือเปิดเผยคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ เว้นแต่ได้รับความยินยอมจากคู่พิพาท นั้นหมายถึงข้อพิพาทที่เข้าไปสู่กระบวนการพิจารณาของอนุญาโตตุลาการ ที่เป็นข้อพิพาท

เกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ เช่น สัญญาทางปกครอง คือ คู่พิพาทฝ่ายหนึ่งเป็นเอกชนและอีกฝ่ายเป็นฝ่ายรัฐ ซึ่งสัญญาทางปกครองถือเป็นหนึ่งในเครื่องมือของรัฐที่มีวัตถุประสงค์จัดทำบริการสาธารณะ และการดำเนินการกิจการของรัฐหรือฝ่ายปกครอง มีหัวใจหลัก คือ ประโยชน์สาธารณะรวมอยู่ด้วย ซึ่งตามหลักการแล้ว กรณีเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ประชาชนต้องตรวจสอบการดำเนินการของรัฐหรือฝ่ายปกครองได้ และต้องให้ประชาชนทราบถึงกิจกรรมไม่ว่าจะโดยการแจ้ง หรือการพิมพ์เผยแพร่ แต่ข้อบังคับและประมวลจริยธรรมของอนุญาโตตุลาการที่ปรากฏ ไม่ได้บัญญัติ หรือวางหลัก หรือวางข้อยกเว้นให้กรณีที่ข้อพิพาทนั้นเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง หรือข้อพิพาทที่มีผลกระทบต่อสาธารณะหรือประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งกระบวนการอนุญาโตตุลาการในการระงับข้อพิพาทดังกล่าวไม่ได้กำหนดให้ต้องพิจารณาโดยเปิดเผย หรือให้ประชาชน หรือผู้ได้รับผลกระทบเข้าร่วมในกระบวนการพิจารณาของอนุญาโตตุลาการนั้นได้ ส่งผลให้การพิจารณาข้อพิพาทที่เกี่ยวกับสัญญาทางปกครองซึ่งเป็นประโยชน์โดยรวมของประชาชนส่วนใหญ่ในชั้นอนุญาโตตุลาการนั้นขาดความโปร่งใส ซึ่งเป็นหลักธรรมาภิบาลที่สำคัญหลักหนึ่งที่รัฐหรือฝ่ายปกครองต้องปฏิบัติ และอีกประการหนึ่ง การไม่เปิดเผยหรือเผยแพร่คำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการก็เช่นเดียวกัน ส่งผลทำให้ส่วนราชการต่างๆหรือหน่วยงานของรัฐไม่สามารถใช้เป็นกรณีศึกษาและนำไปใช้เป็นแนวทางในการหลีกเลี่ยงปัญหาที่จะเกิดขึ้นซ้ำอีกในอนาคตได้ ขณะเดียวกันอาจส่งผลต่อการเพิ่มโอกาสของการเกิดการคอร์รัปชันในโครงการขนาดใหญ่ต่างๆของรัฐได้

ประเด็นปัญหาที่สอง ปัญหาการทับซ้อน ไม่ชัดเจน และไม่ใช่อะกภาพ ของเขตอำนาจศาลที่เกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการในคดีสัญญาทางปกครอง

ศาลมีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการอนุญาโตตุลาการ โดยมีสาระสำคัญตามพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 สองส่วนหลักๆ คือ 1. ช่วยเหลือ หรืออำนวยความสะดวกแก่กระบวนการอนุญาโตตุลาการ และ 2. เป็นการตรวจสอบกระบวนการอนุญาโตตุลาการ พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 วางหลักเกี่ยวกับศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาคืออนุญาโตตุลาการไว้ใน มาตรา 9 โดยบัญญัติว่า

“ให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง หรือศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศภาค หรือศาลที่มีการพิจารณาชั้นอนุญาโตตุลาการอยู่ในเขตศาล หรือศาลที่คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล หรือศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาข้อพิพาท ซึ่งได้เสนอต่ออนุญาโตตุลาการนั้น เป็นศาลที่มีเขตอำนาจตามพระราชบัญญัตินี้”

จากบทบัญญัติมาตรา 9 พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 ปัจจุบันมีศาลที่เข้ามาเกี่ยวข้องหรือดูแลคดีเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการ คือ ศาลจังหวัดทุกศาล ศาลแพ่งทุกแห่ง ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ รวมถึงศาลปกครองทุกศาล ทั้งหมดล้วนมีอำนาจพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการ และด้วยประเทศไทยเป็นระบบศาลคู่ขนาน คู่พิพาทจำต้องพิจารณาว่าสัญญา หรือข้อพิพาทที่พิพาทกันนั้น เป็นข้อพิพาทตามสัญญาทางแพ่ง หรือเป็นข้อพิพาทตามสัญญาทางปกครอง และ

ด้วยเหตุที่กฎหมายเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองของประเทศไทยแบ่งสัญญาสัญญาทางปกครองออกเป็นสองประเภทหรือสองลักษณะ คือ สัญญาทางปกครองโดยกฎหมาย กับ สัญญาทางปกครองโดยผลของคำวินิจฉัยชี้ขาด หรือที่เรียกว่า สัญญาทางปกครองโดยสภาพ ซึ่งในส่วนของสัญญาทางปกครองโดยผลของคำวินิจฉัยชี้ขาด เป็นสัญญาทางปกครองที่ศาลปกครองสูงสุดและคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลเป็นผู้วางหลักเกณฑ์ และศาลได้มีการตีความขยายความหมาย คำนียามของสัญญาทางปกครองออกไปจากสัญญาทางปกครองโดยกฎหมาย ทำให้ยากที่ประชาชน หรือคู่พิพาทจะพิจารณาว่า ข้อพิพาทของตนอยู่ในอำนาจของศาลใด ส่งผลให้เกิดความซับซ้อน ความไม่ชัดเจน และทำให้เกิดความไม่เป็นเอกภาพในเรื่องของเขตอำนาจศาลที่เกี่ยวข้องกับอนุญาโตตุลาการ อีกประการหนึ่งคือ เมื่อเกิดความไม่ชัดเจนขึ้นทำให้จำเป็นต้องส่งเรื่องไปสู่การพิจารณาของคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล เพื่อทำการชี้ขาดว่าข้อพิพาทอยู่ในอำนาจของศาลใด ซึ่งส่งผลให้ระบบอนุญาโตตุลาการหรือกระบวนการอนุญาโตตุลาการเน้นช้าออกไป มีกระบวนการที่ซับซ้อนยุ่งยากขึ้นและไม่สอดคล้องกับลักษณะของอนุญาโตตุลาการที่เน้นการระงับข้อพิพาทที่รวดเร็ว

และประเด็นปัญหาที่สาม ปัญหาการตีความหลักความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนในการตรวจสอบคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ

ปัญหาการตีความหลักความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนเป็นประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นตรวจสอบคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ ที่ต้องตรวจสอบว่าอนุญาโตตุลาการวินิจฉัยไปโดยขัดเรื่องความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือไม่ และการตรวจสอบดังกล่าวเป็นประเด็นที่เกิดขึ้นในชั้นศาล เพราะศาลเท่านั้นเป็นผู้ตรวจสอบ ซึ่งมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเพิกถอนคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ ตามมาตรา 40 พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 ปรากฏอยู่ในหมวด 6 ว่าด้วยการคัดค้านคำชี้ขาด ส่วนการปฏิเสธไม่รับบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ ตามมาตรา 44 ปรากฏอยู่ในหมวด 7 ว่าด้วยการยอมรับและบังคับตามคำชี้ขาด ทั้งสองมาตราบัญญัติไว้ ดังนี้

มาตรา 40 วรรค 3 (2) (ข) วางหลักไว้ว่า การคัดค้านคำชี้ขาดของคณะอนุญาโตตุลาการอาจทำได้โดยการขอให้ศาลที่มีเขตอำนาจเพิกถอนคำชี้ขาดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรานี้

๑๗๑

๑๗๑

(2) มีกรณีปรากฏต่อศาลว่า

(ก) คำชี้ขาดนั้นเกี่ยวกับข้อพิพาทที่ไม่สามารถจะระงับโดยการอนุญาโตตุลาการได้ตามกฎหมาย หรือ

(ข) ยอมรับหรือการบังคับตามคำชี้ขาดนั้นจะเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ...

และมาตรา 44 ที่บัญญัติว่า “ศาลมีอำนาจทำคำสั่งปฏิเสธการขอบังคับตามคำชี้ขาดตามมาตรา 43 ได้ ถ้าปรากฏต่อศาลว่าคำชี้ขาดนั้นเกี่ยวกับข้อพิพาทที่ไม่สามารถจะระงับโดยการอนุญาโตตุลาการได้ตามกฎหมายหรือถ้าการบังคับตามคำชี้ขาดนั้นจะเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน”

จากบทบัญญัติสองมาตราข้างต้น เห็นว่า เหตุเรื่อง “ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน” เป็นเหตุหนึ่งที่ศาลที่มีเขตอำนาจสามารถยกขึ้นเพิกถอนคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการได้ ซึ่งปรากฏตามบทบัญญัติในมาตรา 40 วรรค 3 (2) (ข) และตามบทบัญญัติในมาตรา 44 เป็นเหตุที่ศาลสามารถยกขึ้นมาปฏิเสธการขอบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ ทั้งสองมาตรากฎหมายได้เปิดช่องให้ศาลใช้ดุลยพินิจในการตีความ โดยในบทบัญญัติใช้คำว่า “มีกรณีปรากฏต่อศาลว่า” และ “ถ้าปรากฏต่อศาลว่า” ซึ่งให้เห็นชัดเจนว่าศาลสามารถหยิบยกเหตุเรื่อง “ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน” ขึ้นพิจารณาได้เองโดยที่ผู้กรณีไม่ต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นเหมือนเหตุอื่นๆ และข้อกฎหมายดังกล่าวในพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 มิได้ให้คำนิยาม หรือวางแนวทางไว้เป็นการเฉพาะว่าข้อเท็จจริงใดเป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือต้องตีความภายใต้ความหมายอย่างกว้างหรือความหมายอย่างแคบ หรือเป็นความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนระดับใด ศาลมีขอบเขตการตีความเพียงใด และสามารถตรวจสอบเรื่องใดได้บ้าง ซึ่งจุดนี้เป็นปัญหาโดยเฉพาะการตีความของศาลปกครองที่ต้องตรวจสอบคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการเกี่ยวกับข้อพิพาทสัญญาทางปกครอง เพราะหลักการหรือลักษณะโดยธรรมชาติของสัญญาทางปกครองเองส่วนใหญ่แล้วมุ่งไปทางประโยชน์สาธารณะ และมักจะเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนเสียเป็นส่วนใหญ่ หากมีการตีความหลักดังกล่าวไม่เป็นมาตรฐานสากลหรือไม่เป็นที่ยอมรับจะส่งผลให้อนุญาโตตุลาการไทยขาดความน่าเชื่อถือ และอาจจะลดความนิยมลง

จากการศึกษาค้นคว้าและพิจารณาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทในคดีสัญญาทางปกครองโดยการอนุญาโตตุลาการ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาคือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับการพิจารณาโดยลับและห้ามเปิดเผยคำชี้ขาดในชั้นอนุญาโตตุลาการ ขัดกับลักษณะทั่วไปของสัญญาทางปกครองที่ต้องมีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ จากการพิจารณาเห็นว่า เพื่อให้กระบวนการพิจารณาในชั้นอนุญาโตตุลาการในคดีข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับสัญญาทางปกครองสามารถเปิดเผย มีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายได้ทุกระบวนการ รวมไปถึงให้ส่วนราชการต่างๆหรือหน่วยงานของรัฐสามารถใช้เป็นกรณีศึกษา และนำไปใช้เป็นแนวทางในการหลีกเลี่ยงปัญหาที่จะเกิดขึ้นซ้ำอีกในอนาคต ผู้ศึกษาจึงเห็นควรเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เห็นว่า ควรมีการบัญญัติเพิ่มเติมข้อบังคับสำนักงานศาลยุติธรรมว่าด้วยอนุญาโตตุลาการสถาบันอนุญาโตตุลาการ ประมวลจริยธรรมอนุญาโตตุลาการของสถาบันอนุญาโตตุลาการ

สำนักงานศาลยุติธรรม หรือข้อบังคับสถาบันอนุญาโตตุลาการ ว่าด้วยอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2558 หมวด 9 ความลับของกระบวนการอนุญาโตตุลาการ ข้อบังคับสถาบันอนุญาโตตุลาการ (THAC) ว่าด้วยจริยธรรม อนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2558 หรือข้อบังคับของสถาบันอนุญาโตตุลาการที่มีการบัญญัติข้อบังคับหรือ ประมวลจริยธรรมในลักษณะที่กล่าวมา โดยเพิ่มเติมเป็นข้อยกเว้นไว้ ดังนี้

“กรณีเป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง ข้อพิพาทที่กระทบต่อสาธารณะชน หรือข้อพิพาทที่ เกี่ยวกับการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ กระบวนพิจารณาให้กระทำโดยเปิดเผย”

2. ปัญหาเกี่ยวกับการทับซ้อน ไม่ชัดเจน และไม่ใช่อะกภาพ ของเขตอำนาจศาลที่เกี่ยวข้อง อนุญาโตตุลาการในคดีสัญญาทางปกครอง ตามมาตรา 9 ของพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 พิจารณาแล้วเห็นว่า จำเป็นต้องทำให้เขตอำนาจศาลนั้นมีความเป็นเอกภาพและมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ผู้ศึกษาจึงเห็นควรเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาดังกล่าว เห็นว่า ควรร่างพระราชบัญญัติ จัดตั้งศาลและวิธีพิจารณาของศาลอนุญาโตตุลาการ ให้จัดตั้งศาลชำนาญพิเศษขึ้น โดยเฉพาะในการช่วยเหลือหรือ อำนวยความสะดวกแก่กระบวนการอนุญาโตตุลาการ และการตรวจสอบกระบวนการอนุญาโตตุลาการ เนื่องจากต้องอาศัยความรู้และความชำนาญเฉพาะเรื่องที่แตกต่างไปจากคดีแพ่ง หรือคดีปกครองทั่วไป ซึ่งควรได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาที่มีความรู้ และความชำนาญในคดีเฉพาะเรื่องนั้นๆ หรือมีบุคคล ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญอาชีพแต่มีความรู้และความเข้าใจในคดีเฉพาะเรื่อง มีคุณสมบัติที่เหมาะสม และได้รับการ แต่งตั้งเป็นผู้พิพากษาสมทบเข้าร่วมเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีด้วย โดยมีพระราชบัญญัติ จัดตั้งศาลและวิธีพิจารณาของศาลเป็นของตนเองโดยเฉพาะ เช่นเดียวกับศาลภาษีอากร ศาลล้มละลาย เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ คล่องตัว รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

3. ปัญหาเกี่ยวกับการตีความหลักความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนในการ ตรวจสอบคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ ผู้ศึกษาพิจารณาแล้วเห็นว่า แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ปัญห การตีความหลักความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เห็นควรแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยการ พัฒนาหลักหรือแนวปฏิบัติโดยพิจารณาแนวทางจากประเทศที่มีการตีความเป็นมาตรฐานสากล ยึดหลักการ ตีความในความหมายอย่างแคบ ซึ่งอยู่ในความหมายของความสงบเรียบร้อยของประชาชนระหว่างประเทศ (International Public Policy) โดยศาลต้องทำเท่าที่จำเป็น และระมัดระวังในการใช้หลักดังกล่าว

ทั้งนี้ การแก้ไขปัญหาระยะสั้นเห็นควรเสนอแนะให้ จัดอบรมสัมมนาแนวทางการตีความหลัก ดังกล่าว และในระยะยาวอาจจะจัดตั้งศาลชำนาญพิเศษขึ้น โดยเฉพาะในการช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกแก่กระบวนการอนุญาโตตุลาการ และการตรวจสอบกระบวนการอนุญาโตตุลาการเป็นวิธีการ เดียวกันกับปัญหาที่สอง เพื่อพัฒนาหลักหรือแนวปฏิบัติการตีความของศาลให้เป็นมาตรฐานสากลมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

มณฑล อรรถบดินกุล. พระราชบัญญัติอนุญาตตุลาการ พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2564.

วิชัย อริยะนันทกะ. “การระงับข้อพิพาทที่เกิดจากสัญญาการค้าระหว่างประเทศ.” รวมบทความ ข้อบังคับ ข้อตกลงระหว่างประเทศ กฎหมาย และคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับอนุญาตตุลาการ เล่ม 2. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2540.

สุรพล นิติไกรพจน์. สัญญาทางปกครอง. พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.

เสาวนีย์ อัสวโรจน์. คำอธิบายว่าด้วยวิธีระงับข้อพิพาททางธุรกิจโดยการอนุญาตตุลาการ. พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.